

Efes Müzesi'nin Mekânsal ve Yapısal Özelliklerinin Önleyici Koruma Açısından İncelenmesi*

Yüksek Mimar Fatma Sezin Doğruer
Prof. Dr. Yaşar Selçuk Şener

Makale Geliş Tarihi: 30.11.2017
Yayına Kabul Tarihi: 13.12.2017

Özet

Müze koleksiyonuna zarar veren etkenlerin engellenmesi, sınırlandırılması ya da minimuma indirgenmesi amacıyla müzelerde önleyici koruma çalışmaları yürütülmektedir. Böylelikle gün içinde algılanamayan fakat zaman içerisinde birikerek çoğalan bozulmalar ile aniden gelişen büyük hasarlar önlenilmekte ya da sınırlandırılmaktadır. Müze koleksiyonunun maruz kaldığı bozulma etkenleri, fiziksel güçler, hırsızlık ve vandalizm, yangın, su, zararlılar, kirletici maddeler, uygun olmayan ışık, morötesi ve kızılötesi ışınlar, uygun olmayan sıcaklık ve bağıl nem olarak sıralanabilir. Müze yapıları, farklı amaçlarla inşa edilmiş olan yapıların sonradan müzeye dönüştürülmesi ile tesis edilebildiği gibi, doğrudan müze olarak tasarlanmış yapılar da kullanılabilir. Bu farklılık, müze koleksiyonunun korunmasına yönelik sorunları ve geliştirilen önerileri nitelik ve nicelik bakımından etkilemektedir. Bu makalede; müze binasının konumlandırılması, iç ve dış mekanların tasarımı ile yapısal durumunun önleyici korumaya uygun özellikte olup olmadığı Efes Müzesi (Selçuk, İzmir) özelinde incelenmiş ve bozulma etkenlerine yönelik olarak değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Müzecilik, Önleyici Koruma, Müze Tasarımı

INVESTIGATION OF EFES MUSEUM'S SPATIAL AND STRUCTURAL FEATURES IN TERMS OF PREVENTIVE CONSERVATION

Abstract

Preventive conservation works are conducted in the museums in order to avoid, block and minimize the agents of deterioration to the museum collection. In this manner, deterioration that is not perceived in day but accumulated and increased in time is avoided or blocked. The agents of deterioration, to which museum collection are exposed, can be classified as physical forces, thieves and vandals, fire, water, pests, pollutants, improper light, ultraviolet and infrared, improper temperature and relative humidity. Museum buildings can be established by converting buildings with different purposes into museums later, as well as buildings designed as museums directly. This difference affects the problems and the proposals on conservation of the museum collection in terms of quality and quantity. In this article; whether the location of museum building, interior and exterior design, and the structural condition are suitable in terms of conservation was examined in Efes Museum (Selçuk, İzmir), and evaluated according to the factors of deterioration.

Keywords: Museology, Preventive Conservation, Museum Design

Yüksek Mimar Fatma Sezin Doğruer, Gazi Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Ankara
E-posta: sezin.dogruer@kultur.gov.tr

Prof. Dr. Yaşar Selçuk Şener, Gazi Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Kültür Varlıklarını Koruma ve Onarım Bölümü, Ankara.

E-posta: ssener@gazi.edu.tr

* Çalışma, Fatma Sezin DOĞRUER'in hazırlamakta olduğu doktora tezi kapsamındaki alan çalışmasının makale haline getirilmiş halidir.

1. Giriş

Taşınır kültür varlıklarının korunduğu ve sergilendiği müzelerdeki önleyici koruma çalışmalarının amacı, koleksiyona zarar veren etkenlerin engellenmesi, sınırlandırılması veya minimuma indirgenmesidir. Önleyici koruma, "yapı malzemelerinin ve objelerin bozulma hızı ve oranının yavaşlatılması, malzemelerin istikrarının sağlanması ve bozulmaya neden olan faktörlerin azaltılması için alınması gereken koruyucu önlemler bütünü" olarak da tanımlanmaktadır (Beşkonaklı, 2010: 23).

Müze koleksiyonlarının maruz kaldığı bozulma etkenleri, fiziksel güçler, hırsızlık ve vandalizm, yangın, su, zararlılar, kirlenici maddeler, morötesi ve kızılötesi ışınlar ile uygun olmayan ışık, sıcaklık ve bağıl nem olarak sıralanabilir (CCI, 2015). Bozulmaya yol açan ve sonucu olan faktörlerin düzenli olarak tespiti ve denetimi yapılmalıdır. Müzelerde bozulma etkenleri incelenirken, eserlerin duyarlılığı, yapının korunaklılığı, çevresel koşullar, kullanımdan kaynaklanan riskler ve yönetiminden kaynaklanan risklerle birlikte değerlendirilmelidir (Kökten ve diğerleri, 2007: 57). Önleyici koruma yöntem ve teknikleri kullanılarak zaman içerisinde birikerek çoğalan bozulmalar ile aniden gelişen büyük hasarlar önlenilmekte ya da sınırlandırılmaktadır. ICOM Müzecilik Etik Yasası kurallarına (2006) göre, müze koleksiyonunun sergide ve depoda bulunması veya taşınması sırasında koruyucu bir ortam oluşturularak veya gerekli önlemler alınarak korunması, müze çalışanlarının temel görev ve sorumlulukları arasında yer almaktadır.

Bu çalışmayla; yakın tarihte düzenleme geçiren Efes Müzesi ele alınmış; müzenin sergi ve depo mekânlarının tasarımı, yapısal durum ve yapı elemanlarının korumaya uygun özellikte olup olmadığı incelenmiş ve bozulma etkenlerine yönelik olarak değerlendirilmiştir.

2. Efes Müzesi

Efes Müzesi (Selçuk, İzmir) 1964 yılında müze olarak tasarlanıp inşa edilmiştir. Yapıldığı tarihten itibaren zaman içerisinde gerek bina, gerekse teşhir düzeni açısından çeşitli değişiklikler geçirerek son şeklini almıştır (Görsel 1).¹

Görsel 1. Efes Müzesi²

Müzedeki Efes Ören yeri, Aziz Jean Kilisesi, Belevi Mezar Anıtı ve yakın çevredeki diğer ören yerlerinden getirilen, Efes ve Anadolu arkeolojisi için çok önemli eserler sergilenmektedir. Sergilenen eserler M.Ö. 6. bin yıldan başlayıp Prehistorik, Miken, Arkaik, Klasik, Helenistik, Roma, Bizans, Selçuklu ve Osmanlı dönemlerini kapsamakta, dünyanın yedi harikasından biri olan Artemis Tapınağı kalıntıları müzenin önemli eserleri arasında bulunmaktadır.³ Cumhuriyet'in ilanından sonra ören yerindeki kazılardan elde edilen buluntuların tek bir yerde toplanması kararlaştırıldığından, 1929 yılında Selçuk'ta bir depo oluşturulmuştur. 1964 yılında ise bugün kullanılan müzenin güneyindeki bölümün inşası tamamlanmış ve eserler burada sergilenmeye başlamıştır (Sade, 2005: 55). Birkaç salondan oluşan bina, koleksiyon için yeterli gelmemeye başlayınca, farklı tarihlerde çeşitli genişletme ve restorasyon çalışmaları geçirmiştir.⁴ Kazılardan getirilen eserler için müze binası yetersiz gelmeye başlayınca, 1976 yılında kuzey bölüm inşa edilerek genişletilmiştir. Efes Müzesi'nde 2012 yılında yeni teşhir düzenlemesi başlatılmış olup, aynı zamanda müze binası ile birlikte han ve hamam yapılarının restorasyonunun gerçekleştirilmesi öngörülmüştür. Bu çalışmalar ile Temmuz 2013 tarihinde bugünkü şeklini almış olan müzenin (Görsel 2, 3), Arkeoloji ve Etnografya (Arasta) bölümleri olmak üzere iki ana bölümden oluşması tasarlanmıştır.

¹ Efes Müzesi Klasörü, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü Arşivi.

² Kaynağı belirtilmemiş olan fotoğraflar, Fatma Sezin DOĞRUER tarafından 19.06.2017 tarihinde çekilmiştir.

³ Efes Müzesinde görevli Arkeolog Dr. Gamze Günay E. Von Graeve ile 19.06.2017 tarihinde gerçekleştirilen görüşme. Söyleşi kaynak gösterme biçimini düzenleyiniz. Örnek: Güllü, A. (2012, 19 Aralık). Ferruh Bozbeyleli ile demokrasi üzerine söyleşi. Ferruh Bozbeyleli'nin Evi, Ankara.

⁴ Bkz. dipnot 1.

Görsel 2. Efes Müzesi, Restorasyon Öncesi Sergileme Mekanı

Görsel 3. Efes Müzesi, Çağlar Boyu Efes'in Restorasyon Sonrası Hali

Görsel 4. Efes Müzesi, Sergi Salonları Krokisi

3. Müzede Önleyici Koruma İncelemeleri

Efes Müzesi, alan çalışmasının gerçekleştirilmesi amacıyla, Haziran 2017 tarihinde yerinde incelenmiştir. İnceleme sonucunda, müzenin mekânsal ve yapısal özellikleri, bozulma etkenlerine yönelik olarak değerlendirilmiştir. Alandaki incelemeler, teşhir düzenlemeleri sonrası yalnızca Arkeoloji Bölümünün (Görsel 4) açık olması nedeniyle, bu bölümde gerçekleştirilmiş; müzenin mekânsal ve yapısal özellikleri, bozulma etkenlerinin kontrolü açısından incelenerek elde edilen bilgiler aşağıda sunulmuştur:

3.1. Depremın Kontrolüne Yönelik İncelemeler

Depremın kontrolüne yönelik inceleme yapıldığında, müze binasının yüksek sismik hareket bulunan bölgede yer aldığı ve gevşek toprağa oturduğu anlaşılmıştır.⁵ Bu sebeple, yeni inşa edilen bölüm, statik değerlendirmeler sonucu bir önlem olarak, altına fore kazıklarla destek yapılarak güçlendirilmiştir.

Yapıda, strüktürel sistem, yapı malzemeleri ve koleksiyonun kontrolüne imkân verecek yeterli alan bulunmaktadır. Depremın yangın etkisine yönelik otomatik müdahale sistemi bulunmasına rağmen, su baskınına yönelik herhangi bir otomatik sistem bulunmamaktadır.

3.2. Fiziksel Kuvvetlerin Kontrolüne Yönelik İncelemeler

“Uygun olmayan temas ve destek, darbe, şok, titreşim ve ağırlık sonucu kırılma, bozulma, delinme, yamulma, çizilme ve/veya aşınma” (Kanada Koruma Enstitüsü, 2015) fiziksel güçler olarak belirtilebilir.

Koleksiyonun müze içinde taşınması sırasında kullanılan mekanlarda düz zeminler ve mekanlar arası düz geçişler yer almaktadır. Müze içerisinde eğimi uygun rampalar mevcuttur. Eser girişleri için kullanılan, eğimi uygun rampa ile girilen büyük bir yüklenme alanı bulunmaktadır. Yüklenme alanında doğrudan asansöre giriş ve depoların bulunduğu alt kata erişim sağlanmaktadır (Görsel 5).

Eserlerin, gerek sergileme mekânlarındaki yerleşimi gerekse mekânlar arası taşınması sırasında tehlike teşkil etmeyecek Görselde mekan tasarımının

⁵ Bkz. dipnot 1.

yapıldığı görülmüştür.

Görsel 5. Efes Müzesi, Yükleme Alanı

3.3. Hırsızlık ve Vandalizmin Kontrolüne Yönelik İncelemeler

Müze binası, suç oranı düşük bir bölgede yer almakta ve güvenlik açısından yeterli denilebilecek yapı duvarı, bahçe duvarı, parmaklık gibi yapı elemanlarına sahiptir (Görsel 6). Bina boyunca tüm girişleri görebilecek, uygun ışıklandırmaya sahip açık bir görüş alanı bulunmaktadır. Ayrıca bazı salonlarda ve dış mekanda projektörlerle lokal gece aydınlatması kullanılmaktadır (Görsel 7). Müzenin yükleme alanının kapalı olduğu ve güvenliğinin sağlandığı görülmüştür (Görsel 8).

Görsel 6. Efes Müzesi, Güçlü Bina Kılıfı

Görsel 7. Efes Müzesi, Dış Mekânda Gece Aydınlatması

Görsel 8. Efes Müzesi, Kapalı Yükleme Alanı

Müze girişinde güvenlik odası ve çeşitli yerlerde güvenlik noktaları bulunmaktadır. Sergileme mekânlarında, idari birimlerde (depolar ve laboratuvar dâhil) ve açık alanlarda farklı alarm sistemleri ve gece görüşlü güvenlik kameraları (infraspot kızılötesi detektör) kullanılmaktadır.

Sergilemede seksiyonlar arasında uzaktan kumandalı çelik stor kepenk sistemi ve kontrollü geçişler kullanılmaktadır (Görsel 9). Bazı seksiyon girişlerinde ayrıca mühür kullanılması dikkat çekmektedir. Sikke deposunun kapısında hem kasa kapısı ve hem demir kapı kullanılmıştır (Görsel 10).

Görsel 9. Efes Müzesi, Çelik Stor Kepenk Sistemi ve Kontrollü Geçiş

Görsel 10. Efes Müzesi, Sikke Deposu Kapısı

Küçük eser deposunun önünde depo dışı çalışma alanı bulunmaktadır (Görsel 11). Depodan eser giriş çıkışlarının da depo sorumlusu ve güvenlik görevlisi eşliğinde ve tutanakla gerçekleştiği ifade edilmiştir.

Görsel 11. Efes Müzesi, Depo Dışında Çalışma Alanı

3.4. Yangının Kontrolüne Yönelik İncelemeler

Müze, vandalizm oranı düşük bir bölgede yer aldığından bu tür hareketler sonucu yangın çıkma ihtimali düşüktür. Komşu binaların yangın riski yüksek olmamakla birlikte, müze arkasındaki konutlar müzeye çok yakındır ve herhangi bir yangın sırasında yangının müzeye sıçrama olasılığı yüksektir. Müzenin kafeterya olarak kullanılan, üstü kapatılmış olan avlusunda canlı bitkiler bulunmaktadır.

Elektrik sistemi düzenlidir; ancak kodlamaya uygun kablo ve elektrik sistemi olup olmadığı gözlemlenememiştir. Merkezi izleme olan duman tespit sistemi bulunmaktadır. Buna karşın ısı tespit sistemi ya da deprem sırasında binaya doğal gaz girişini kesen sistemler müzede bulunmamaktadır.

Müzede yangın çıkışı bulunmamaktadır. Ancak tek katlı sergileme mekânlarında, avluya çıkış noktaları yangın çıkışı olarak kullanılmaya uygundur. Ayrıca, yangın çıkması halinde devreye giren otomatik yangın durdurma sistemi bulunmaktadır (Görsel 12).

Görsel 12. Efes Müzesi, Su Depoları ve Hidrofor Sistemi

3.5. Suyun Kontrolüne Yönelik İncelemeler

Müze yerleşimi, su baskını yönünden riskli bir bölgede değildir. Yapı malzemelerinin ve zeminlerin yalıtımının olduğu projesinden⁶ anlaşılacakla birlikte drenaj sisteminde çeşitli sorunlar olduğu öğrenilmiştir.⁷

Müzedede avlu üzerinde ve bazı ışıklıklarda eğimli çatı kullanılmıştır ve suyun tahliyesi için yağmur olukları mevcuttur.

Sihhi tesisatın kolay erişilebilir ve hızlı inceleme için iyi organize edilmiş olup olmadığı gözlemlenememiştir. Sergileme mekânlarında su baskınına sebebiyet verebilecek sihhi tesisat bulunmadığı tespit edilmiştir.

Yükleme alanı zemin katta yer almaktadır; dolayısıyla yer seviyesinin üzerindedir. Taş eser deposu, etüdlük eser deposu ile emanet deposu ise avlunun altına sonradan yapılan bodrum katta bulunmaktadır. Bu depoların açıldığı holün ışıklıklarında yağmur suyu girişini önlemek amacıyla güneş kırıcılar kullanılmıştır (Görsel 13). Depolarda müdahale amaçlı su tahliye boruları yer almaktadır.

⁶ Bkz. dipnot 1.

⁷ Bkz. dipnot 3.

Görsel 13. Efes Müzesi, Güneş Kırıcılar

3.6. Zararlıların Kontrolüne Yönelik İncelemeler

Zararlıların kontrolüne olanak sağlayacak Görselde müzede tüm koridorlara ve servis alanlarına tespiti için izin verecek erişim sağlanmaktadır. Müzenin onarımı kapsamında böceklerin ürememeleri için zeminlere epoksi döşendiği; müze içinde ve bahçesinde zararlıların habitatının varlığına ve yuva yapmalarına karşı düzenli temizlik yapıldığı ilgililer ile yapılan görüşmelerden öğrenilmiştir.⁸

Yapıda iyi yalıtım detaylarının olduğu, projesinden anlaşılacaktır⁹; fakat yüklenme alanı kapısı ve diğer iç mekânlara geçiş kapılarının yalıtımlı olmadığı görülmüştür. Her mekân için ayrı Isıtma, Soğutma ve Havalandırma (HVAC) Bölgesi bulunmaktadır.

Sergileme ve depolama mekânları, yeme-içme mekânları birbirinden duvarlarla ayrılmıştır. Daha önceleri yemekhane olarak kullanılan mekân, şu anda mutfak olarak kullanılmakta ancak yemek yapılmamaktadır. Kafeteryada da hazır ürünler satılmakta, aynı Görselde yemek yapılmamaktadır.

Müzenin sergileme mekânlarında -zararlı oluşumunun kontrol edilemeyeceği- erişilemeyen girintiler bulunmamaktadır. Müze avlusunda böcekleri girişlerden uzak tutacak ışıklandırma yer almaktadır, ışığın varlığı böcekleri girişlerden uzak tutmaktadır.

⁸ Bkz. dipnot 3.

⁹ Bkz. dipnot 1.

3.7. Kirletici Maddelerin Kontrolüne Yönelik İncelemeler

Müze, yoğun trafiğin bulunduğu Kuşadası yolu üzerinde bulunmaktadır. Mekânlar hava sızdırmaz değildir, ancak sergileme alanlarından önce müzenin giriş holü bulunması kirletici maddelerin iç mekânlara girişini sınırlandırmaktadır. Bina inşasında yayılımı yüksek yapı malzemeleri kullanılmamıştır. Binaya hava girişi, kirletici madde kaynaklarından uzakta -avluda- konumlanmıştır, ancak filtre kullanılmadığı tespit edilmiştir.

3.8. Işığın Uygunluğunun Kontrolüne Yönelik İncelemeler

Aydınlatmada genel olarak küçük alanları ayrı Görselde kontrol etme amaçlı çoklu devreler tanımlanmıştır. Müzede elektrikli aydınlatmanın gereksiz kullanımından kaçınıldığı ve genel aydınlatma yerine bölüm aydınlatması kullanıldığı görülmüştür. Etnografik eser deposu (Görsel 14) dışındaki depolarda ve sergileme mekânlarındaki pencerelerin kapatıldığı ve eserlerin ışığa maruz kalmasının önlenildiği tespit edilmiştir.

Görsel 14. Efes Müzesi, Restorasyon Öncesi Depolarda Pencere

Aydınlatma, müze gereksinimlerine göre tasarlanmıştır. Aydınlatma asma tavan içerisinde çözülmüş, fakat müdahale kapağı sayıca az olduğu için herhangi bir arızada müdahale etmede sorunlar yaşanmaktadır. Depolarda, görünebilir depolama yerine isteğe bağlı aydınlatma kullanılmaktadır. Ayrıca, bazı pencerelerde güneş kırıcılar kullanıldığı görülmüştür.

3.9. Sıcaklık Açısından Uygunluğun Kontrolüne Yönelik İncelemeler

Müze yapısının zemin, duvar ve çatısında yalıtım kullanıldığı projesinden anlaşılmaktadır.¹⁰ Özel koleksiyonların depolarında yalıtımla ilgili fazladan bir önlem tespit edilmemiştir. Pencerelerde çift cam kullanıldığı ve havayı iyi dağıtan HVAC sistemi kullanıldığı görülmüştür. Müzede sergilenen eserlerin güneş ısısına maruz kalmasından sakınılmıştır. Avluda yer alan eserlerin üzerine de üst örtü tasarlanmıştır. Bunlara ilaveten, depolarda koleksiyonların hasar görmesine bağlı olarak değişen kabul edilebilir ısı değişimleri tespit edilmiştir.

3.10. Bağlı Nemin Uygunluğunun Kontrolüne Yönelik İncelemeler

Müzede rutubetli bodrum kat ya da çok kuru çatı katı gözlemlenmemiştir. Taşınan objelerin yüklem alanlarında nem maruz kalmadığı öğrenilmiştir.¹¹

Sergilemedeki eserlerin yerleşimi -bağlı nemden etkilenmemesi için- camlardan ya da dış duvarlardan minimum 50 cm ve soğuk zeminden 10 cm uzakta olması gerekirken değildir. Pencerelerin çift camlı olduğu görülmüştür.

4. Değerlendirme ve Sonuç

Müze tip projesi olarak tasarlanarak ihtiyaç doğrultusunda çeşitli tarihlerde ekleme, restorasyon ve teşhir düzenlemeleri geçiren ve 2015 yılında yeniden hizmet vermeye başlayan Efes Müzesi'nin mekânsal ve yapısal özellikleri, koleksiyonunun bozulma etkenleri olan fiziksel güçler, hırsızlık ve vandalizm, yangın, su, zararlılar, kirletici maddeler, morötesi ve kızılötesi ışınlar ile uygun olmayan ışık, sıcaklık ve bağlı nemin kontrolüne yönelik olarak yerinde incelenmiş ve gerekli değerlendirmeler yapılmıştır.

Yapıda mekânsal ve yapısal düzenlemelerle özellikle fiziksel kuvvetlerin kontrolüne yönelik uygulamalara ağırlık verildiği söylenebilir. Yapının deprem bölgesinde yer alması sebebiyle statik değerlendirilmesinin yapılması ve depreme dayanıklılığını ölçen testler yapılması önerilmektedir.

Müzelerde hırsızlığın önüne geçebilmek adına eser depolarının dışında koleksiyona yönelik bir çalışma alanının bulunması gereklidir. Binanın güçlü bir bina kılıfı olması gibi hırsızlık ve vandalizmin kontrolü açısından yapılan düzenlemeler başarılı bulunmuştur.

¹⁰ Bkz. dipnot 1.

¹¹ Bkz. dipnot 3.

Yangının tespitine yönelik yapılan değerlendirmede, HVAC sisteminin yangın durumunda otomatik kapanma özelliğinin bulunmasının dumanın yayılmasını önleyecek önemli bir tedbir oluşturduğu düşünülmektedir. Bununla birlikte, ısı tespit sistemi ya da yangını önlemek için deprem sırasında binaya doğal gaz girişini kesen ek sistemlerin kurulmasının gerekli olduğu ortaya çıkmıştır.

Su baskınına karşı gerekli mekânsal ve yapısal önlemlerin alındığı tespit edilmiştir. Ayrıca, su baskını için gerekli ekipmanın konulacağı bir mekân tahsis edilmesi önerilebilir.

Zararlıların kontrolüne yönelik incelemede, müzede genel ilkelere uyulduğu görülmüştür. Ayrıca yeni gelen eserler için -yükleme alanına yakın konumda- bir karantina ve inceleme odası ile zararlıları kontrol imkanı sağlayacak ekipmanın yer aldığı bir mekânın tasarlanması gereği de belirtilmelidir.

Müzenin bulunduğu alan, kirlilik düzeyi yüksek bir bölgede yer alıyor ise, mekanların hava sızdırmaz olması ya da mekan içine giren havanın filtreden geçmesi kirleticilerin kontrolü için getirilen temel yaklaşım olmalıdır. Efes Müzesi'nde de bu önlemlerin alınması gerektiği açıkça anlaşılmaktadır.

Müze sıcaklığın kontrolü açısından incelendiğinde, mekânsal ve yapısal özelliklerin genel itibarıyla önleyici korumaya uygun olduğu görülmüştür. Ancak yükleme alanı için -alan kapalı olmakla birlikte- uygun olmayan sıcaklığın diğer alanlara yayılmasını önlemek amacıyla ayrı bir HVAC sistemi, ayrıca tanımlı ısı limitlerinin dışındaki sıcaklıkları bildiren alarm sistemleri ve termostat eklenmelidir.

Uygun olmayan ışığın kontrolünde, gerekli uygulamaların genel itibarıyla yerine getirildiği görülmekle birlikte; eserlerin taşınması ya da geçici sergiler sırasında kullanılan hollerin orta derecede ışıklandırılması ile ziyaretçi rotası belirlenirken ışık seviyeleri farklı mekânlar arasında görsel adaptasyona olanak sağlayan fuayeler oluşturulabileceği önerisi getirilebilir. Ayrıca güvenlik ve bakım için ayrı devreler tanımlanması da gerekli görülmektedir.

İncelemelerde, uygun olmayan bağıl nemin kontrolüne yönelik çalışmaların kısıtlı olduğu görülmüştür. Bu doğrultuda değişen, kabul edilebilir bağıl nem dalgalanmalarının tespiti ile bağıl nemin aşırı yükselmesi ya da düşmesi durumlarında devreye giren ikaz sistemlerinin kurulması gerekmektedir.

Efes Müzesinde gerçekleştirilen inceleme sonucu, tip proje olarak tasarlanan binanın, ihtiyaç doğrultusunda yapılan ilaveler ve düzenlemeler sayesinde, müzeciliğin gerektirdiği birçok önleyici koruma müdahalelerinin yerine getirildiği, periyodik bakımın sürekli olduğu, ancak bazı konularda eksikliklerin ve gereksinimlerin de bulunduğu ve bunların giderilmesiyle çağdaş müze şartlarına kavuşacağı ortaya çıkmaktadır.

Kaynakça

- Beşkonaklı, J. (2010). *Dolmabahçe Sarayı'nda Endirekt Koruma Yöntemleri, Yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.*
- CCI (Kanada Koruma Enstitüsü). (2015). "Framework For Preserving Heritage Collections" Poster, Kanada.
- Kökten, H., Eskici, B. Şener, Y.S., Hepding, D. ve Çelik, S. (2007). *Müzelerde Önleyici Koruma Uzaktan Eğitim Programı, Ankara: Ankara Üniversitesi Uzaktan Eğitim Yayınları (ANKUZEM).*
- Sade, F.Ö. (2005). *Türkiye'de Tasarlanmış Müze Yapıları, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.*

İnternet Kaynakları

İnternet: ICOM (Uluslararası Müzeler Konseyi). (2006). *Müzecilik Etik Yasası. Web: <http://icomturkey.org/tr/icom-m%C3%BCzecilik-etik-yasas%C4%B1> adresinden 02.12.2016'da alınmıştır.*

Görsel Kaynakları

Görsel 2: *Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü Fotoğraf Arşivi, Ankara.*

Görsel 4: *Efes Müzesi, Bilgi Panosu, İzmir.*

Görsel 14: *Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü Fotoğraf Arşivi, Ankara.*